

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร Political Participation of Students in Vocational School in Samutsakhon Province

ฟิสิทพงศ์ สีดาว¹

Phisitphong Sidao

E-mail: Phisit.skn@gmail.com

จักรวาล สุขไมตรี²

Jagraval Sukmaitree

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีเพศ อายุ ประเภทวิชา ระดับชั้นปี ที่แตกต่างกัน 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์จากผู้บริหาร จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ จำนวน 274 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ย 3.34 ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย 3.18 ด้านการรณรงค์ทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย 2.79 และด้านการชุมนุมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย 2.54 ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีประเภทวิชา และระดับชั้นปีต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีเพศและอายุต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ควรติดตามข่าวสารทางการเมืองในส่วนของคุณสมบัติที่มีความสำคัญ และมาจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ด้านการรณรงค์ทางการเมือง ทุกคนควรเป็นส่วนหนึ่งในการรณรงค์ทางการเมืองเพราะการรณรงค์ทางการเมืองเป็นกิจกรรมขับเคลื่อนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านการร่วมชุมนุมทางการเมือง ควรเข้าร่วม การชุมนุมทางการเมืองอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์โดยจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง ควรใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งทุกครั้งที่สามารถทำได้ และควรให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งในทุกๆระดับ เพื่อแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเป็นผู้นำที่และรักษาสีหน้าที่ตนเองมีตามวิถีทางแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, นักศึกษา, อาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of the political participation of students of vocational school in Samutsakhon Province, 2) to compare the level of political participation of students of vocational school in Samutsakhon Province based on their gender, age, subject, and grade, and 3) to suggest the developmental guideline for political participation of

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

students of vocational school in Samutsakhon Province. This research required a purposeful mixing of methods in data collection including Quantitative research, Qualitative research, and In-depth interview research. The samples were 5 administrators and 274 students. The data were collected from 5 administrators by using the form of the interview and from 274 students by using Questionnaires.

The results of study are as follow.

1) The average level of political participation of students of vocational school in Samutsakhon Province was at a middle level. The level could be ranged from the highest to the lowest level as follow: Political Voting was at 3.34, Political News Tracking was at 3.18, Political Campaigning was at 2.79, Political Rally was at 2.54. 2) The comparing result of political participation of students of vocational school in Samutsakhon Province regarding the different subject and grade was significantly different at the 0.05 level. Whereas the students who were different in gender and age, did not have the different level of political participation. 3) The suggestion for promoting political participation of students of vocational school in Samutsakhon Province were found that: (1) about Political News Tracking ; the students should follow the Important Political News through reliable sources, 2) about Political Campaigning; the students should participate in the political activity, which would be the way of democracy, (3) about Political Rally; the students should participate in the right and creative political activity, which they should comply with the law and should not make trouble and violence, and (4) about Political Voting; the students should vote on election at all the times that they could cooperate on always, and also in every elections. This would show that the students knew and followed the political rule of civil duty in the right way of democracy.

Keywords: Political participation, Student, Vocational school in Samutsakhon province

บทนำ

นับตั้งแต่เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง ที่คณะราษฎรได้เข้าทำการยึดอำนาจการปกครองจากสถาบันพระมหากษัตริย์ ในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การก้าวเข้าสู่รูปแบบการปกครองรูปแบบใหม่ของประเทศไทย ยังเป็นสิ่งใหม่ หรือยังเข้าใจถึงการรับรู้ของประชาชนในขณะนั้น เนื่องด้วยเรื่องของการเมืองการปกครอง ณ เวลานั้น เป็นเรื่องของชนชั้นทางสังคม เช่น พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริพาร ผู้รับใช้ใกล้ชิด ข้าราชการ รวมไปถึงกลุ่มนายทุน แต่คณะราษฎรหรือรัฐบาลในชุดแรก ๆ ของไทย ที่เป็นผลผลิต แห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้พยายามที่จะขับเคลื่อนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยใช้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือชิ้นสำคัญในการดำเนินการเสมอมา ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายแม่บทที่มีศักดิ์และสิทธิโดยชอบเหนือกฎหมายอื่นทั้งปวง และวิธีการอันง่ายที่สุดในการทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือการทำให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองของประเทศ ผ่านการบัญญัติสิทธิทั้งหลายของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ

เนื้อหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2560 ซึ่งมีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน มีเนื้อหาภายในรัฐธรรมนูญหลายมาตราที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามเจตนารมณ์เดิมของคณะราษฎรและตามวิถีทางแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยบัญญัติในลักษณะของการให้สิทธิที่ประชาชนพึงมี อันเป็นไปตามหลักความเสมอภาค และกำหนดให้เป็นหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ โดยมีรัฐทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมการดำเนินการ เช่น เนื้อหาของรัฐธรรมนูญในหมวด 3 ซึ่งว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ในมาตรา 34 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง

กฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้น ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น” (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2560) หรือในมาตรา 44 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” รวมไปถึงในมาตรา 49 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้” (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2560)

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2560 ยังบัญญัติไว้ในหมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย ในมาตรา 51 (7) ว่า “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ” และท้ายที่สุด ในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 78 “รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมถึงการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน” (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2560)

จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลและประชาชนคือกลไกสำคัญในการร่วมกันขับเคลื่อนการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไปพร้อมกัน ในทางใดทางหนึ่งหรือในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งผ่านกิจกรรมทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญกิจกรรมหนึ่ง คือ กิจกรรมการลงคะแนนเลือกตั้ง เพราะกิจกรรมการลงคะแนนเลือกตั้ง ถือเป็นการใช้สิทธิที่ตนมีอย่างป็นรูปธรรมในความเป็นสากล และสามารถเป็นผลในการชี้ขาดต่อการตัดสินใจร่วมกันได้ กิจกรรมการเลือกตั้งถือเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนจะเข้ามาแสดงออกได้ง่ายที่สุด เมื่อพิจารณาจากผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการลงคะแนนเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย สามครั้งล่าสุด (6 กุมภาพันธ์ 2548, 23 ธันวาคม 2551 และ 3 กรกฎาคม 2554) พบว่า มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง มากกว่าร้อยละ 70 ทั้งสามครั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2561) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเลือกตั้งนั้น คนไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและพร้อมที่จะออกมาใช้สิทธิที่ตนเองมี ทำให้เกิดประเด็นคำถามต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้วิจัยตามมาว่า ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่น ๆ ประชาชนคนไทยได้ให้ความสำคัญเช่นเดียวกับการลงคะแนนเลือกตั้งหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ถือได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาตามหลักการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เรียนรู้ความเป็นพลเมืองผ่านแบบเรียน และเป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วง 18 – 25 ปี ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในหลายลักษณะตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งประกอบด้วยสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 3 สถานศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสาคร วิทยาลัยการอาชีพบ้านแพ้ว และวิทยาลัยประมงสมุทรสาคร เพื่อนำข้อมูลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีเพศ อายุ ประเภทวิชา ระดับชั้นปี ที่แตกต่างกัน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 และ 2 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 870 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 และ 2 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 274 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้บริหารจำนวน 5 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสมุทรสาคร พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสาคร ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสมุทรสาคร ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพบ้านแพ้ว และผู้อำนวยการวิทยาลัยประมงสมุทรสาคร

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เริ่มจากศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักเรียน นักศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เมื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้ว นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จากนั้นสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมขอบเขตของการวิจัยโดยใช้คำถาม 2 รูปแบบ ทั้งคำถามปลายปิดในแบบสอบถามและคำถามปลายเปิดในแบบสัมภาษณ์ แล้วนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง จากนั้น นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ของเนื้อหา (Content Validity) หรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้ว นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์หาค่าดัชนีและความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) จากนั้น นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ แต่มีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยนี้คือ นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 ชุด แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) จากนั้นจึงนำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบไปด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาแนวคิดจากเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดแนวคิดและกรอบคำถามของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งเครื่องมือที่ใช้ออกเป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประเพณีวิชา และระดับชั้นปี เป็นลักษณะแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร 4 ด้าน จำนวนรวม 20 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 4 ข้อ

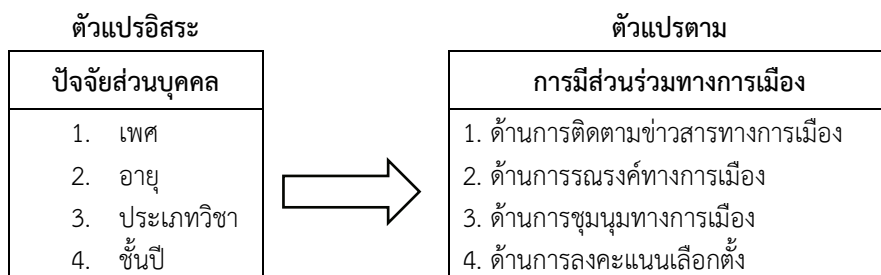
การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม เพศ อายุ ประเภทวิชาและระดับชั้นปี ใช้การวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) และการอธิบายสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบ หาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาครที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ประเภทวิชา และระดับชั้นปี โดยใช้สถิติ t - test คือ กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม มีความเป็นอิสระต่อกัน ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้นถ้าเป็นไปตามสมมติฐาน ต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า .05 และใช้การทดสอบค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA/F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะใช้การเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลที่น่าวิเคราะห์เป็นข้อมูลซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์ และการจดบันทึกแล้วนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย (Descriptive)

สรุปผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมีผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ “การติดตามข่าวสารทางการเมือง ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ฯ” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ “การศึกษาข่าวสารทางการเมืองของต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบการเมืองของไทย” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ “การเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองเพื่อรับฟังข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ”

2. ด้านการรณรงค์ทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ “การนำเสนอข่าวสาร นำรู้เกี่ยวกับการเมืองให้กับผู้อื่น” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ “การชักจูงหรือนำชวนบุคคลอื่นให้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลหรือพรรคการเมืองที่ท่านชื่นชอบ” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ “การมีส่วนร่วมในการจัดประชุม อบรม ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง”

3. ด้านการร่วมชุมนุมทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ “การมีส่วนร่วมในการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ในการร่วมชุมนุมทางการเมือง” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ “การมีส่วนร่วมในการชักชวนผู้อื่นเข้าร่วมการชุมนุมหรือประท้วง” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ “การลงชื่อเพื่อเข้าร่วมถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

4. ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ “การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง เพราะท่านเห็นว่าเป็นสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ “การออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้งที่ท่านทำได้” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ “การมีส่วนร่วมในการชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง”

ผลทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัด อาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า นักศึกษาที่มีเพศ และอายุ ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่มี ประเภทวิชา และระดับชั้นปี ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองที่ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาครที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาครที่มีเพศต่างกันมี ส่วนร่วมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน ทั้งในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง การรณรงค์ทางการเมือง และการ ชุมนุมทางการเมือง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับในด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง มีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2 นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาครที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาครที่มีอายุต่างกันมี ส่วนร่วมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน ทั้งในด้านการรณรงค์ทางการเมือง และการลงคะแนนเลือกตั้ง ซึ่งไม่เป็นไป ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับในด้าน การติดตามข่าวสารทางการเมืองและการร่วมชุมนุมทางการเมือง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 3 นักศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีประเภทวิชาต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีประเภทวิชา ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกัน ทั้งในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง การรณรงค์ทางการเมือง การร่วมชุมนุมทางการเมืองและการลงคะแนนเลือกตั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 4 นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาครที่ศึกษาในระดับชั้นปีที่ต่างกัน มีส่วนร่วม ทางการเมืองแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีระดับชั้นปี ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกัน ทั้งในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง การรณรงค์ทางการเมือง การร่วมชุมนุมทางการเมือง และการลงคะแนนเลือกตั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัด สมุทรสาคร สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง สรุปได้ว่า นักศึกษาควรติดตามข่าวสารทางการเมืองในช่องทาง หรือสื่อต่าง ๆ ที่สามารถกระทำได้ให้มากขึ้น ทั้งนี้การติดตามข่าวสารทางการเมืองควรเลือกติดตามในส่วนของคุณม ลที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับตัวของนักศึกษาโดยตรง และเพื่อความถูกต้องของคุณม ลที่นักศึกษาเลือกติดตาม นักศึกษาควรจะต้องเลือกติดตามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เช่น ข่าวสารจากทางราชการ เป็นต้น

2. ด้านการรณรงค์ทางการเมือง สรุปได้ว่า นักศึกษาควรเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมรณรงค์ทางการเมือง โดย วิธีการรณรงค์ทางการเมืองที่นักศึกษาควรทำเพราะสามารถปฏิบัติได้ง่ายที่สุด คือการชักชวนคนใกล้ชิดในครอบครัว หรือผู้ที่มีความสัมพันธ์กับนักศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ ออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ เช่น การลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นต้น

3. ด้านการร่วมชุมนุมทางการเมือง สรุปได้ว่า หากนักศึกษามีความต้องการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง นักศึกษาจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือกฎเกณฑ์ที่กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ และจะต้องเป็นการชุมนุมที่ไม่ สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น เช่น ต้องไม่เป็นการชุมนุมที่ปิดช่องทางการสื่อสารสาธารณะ หรือการชุมนุมที่มีการใช้ เสี่ยงรบกวนผู้อื่นที่อยู่ในบริเวณพื้นที่นั้น ๆ และต้องเป็นการชุมนุมที่ปราศจากความรุนแรง

4. ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง สรุปได้ว่า นักศึกษาควรใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งทุกครั้งที่สามารถกระทำ ได้ และควรให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งในทุกระดับ เพื่อแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเป็นผู้รู้หน้าที่ และรักษาสีหน้าที่ตนเองมี นอกจากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุน ให้นักศึกษาและประชาชนเห็นความสำคัญ ของการเลือกตั้งด้วย

โดยรวมสรุปได้ว่า นักศึกษาควรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการรณรงค์ทางการเมือง ด้านการร่วมชุมนุมทางการเมือง และด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะทำให้นักศึกษาได้เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนประเทศ ได้ใช้สิทธิที่ตนพึงมีในทางที่ถูกต้อง ซึ่งจะพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าไปได้อย่างมั่นคง อันเป็นไปตามวิถีทางแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ในสถานการณ์ทางการเมืองตลอดระยะเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ปี 2557 ที่ผ่านมามีเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2557 เกิดขึ้นในประเทศไทย ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมือง ในหลาย ๆ กิจกรรมของนักศึกษาและประชาชนเป็นไปอย่างจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานิตา เฉลิมช่วง (2559) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในระดับเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุศรา โพธิสุข (2559) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

1. ด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง พบว่า นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาครมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า สื่อสารมวลชน ที่ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ถูกควบคุมดูแลการดำเนินการการเผยแพร่ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมโดยรัฐบาลในช่วงเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา อีกทั้งช่องทางการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของประชาชนก็เป็นไปอย่างจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกฤตา จินดาพรม (2556) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก” ผลการศึกษาพบว่า สตรีไทย ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านการรณรงค์ทางการเมือง พบว่า นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาครมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การรณรงค์ทางการเมืองส่วนใหญ่ดำเนินการโดยหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพราะต้องอาศัยความพร้อมหลาย ๆ ด้านเป็นปัจจัยในการดำเนินการ นักศึกษาจึงไม่สามารถดำเนินการรณรงค์ทางการเมืองขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุศรา โพธิสุข (2559) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ด้านการรณรงค์ทางการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านการร่วมชุมนุมทางการเมือง พบว่า นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 2557 ที่ผ่านมามีผลกระทบกระทำได้ เป็นไปตามประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะ คสช.ที่ 3/2558 ทำให้นักศึกษาไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการร่วมชุมนุมทางการเมืองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดศักดิ์ ยอบแสงรัตน์ และ วราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต” ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมด้านการเป็นผู้ประท้วง อยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง พบว่า นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร มีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติในเชิงลบต่อการเมือง ทำให้นักศึกษาอาจไม่ได้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งซึ่งมีผลกระทบต่อระบบการเมืองการปกครองของไทยโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดศักดิ์ ยอบแสงรัตน์ และ วราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต” ผลการศึกษาพบว่า การมี ส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ด้านการเลือกตั้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, ณัฐวีร์ บุนนาค และ จตุพร บานชื่น (2559) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร” โดยรวม 4 ด้าน แปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ควรติดตามข่าวสารทางการเมืองในส่วนของคุณสมบัติ และมาจากแหล่งข้อมูล ที่น่าเชื่อถือได้ เช่น ข่าวสารจากทางราชการ เป็นต้น

1.2 ด้านการรณรงค์ทางการเมือง ทุกคนควรเป็นส่วนหนึ่งในการรณรงค์ทางการเมืองเพราะการรณรงค์ทางการเมืองเป็นกิจกรรมขับเคลื่อนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1.3 ด้านการร่วมชุมนุมทางการเมือง ควรเข้าร่วม การชุมนุมทางการเมืองอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ โดยจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

1.4 ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง ควรใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งทุกครั้งที่สามารถกระทำได้ และควรให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งในทุกระดับ เพื่อแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเป็นผู้นำที่ และรักษาสีหน้าที่ตนเองมีตามวิถีทางแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง บุคลากรทางการศึกษากับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ฐานิตา เฉลิมช่วง. (2559) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในระดับเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารชุมชนวิจัย*, 10(1), 82-90.

เทิดศักดิ์ ยอแสงรัตน์ และ วราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร. (2560). ทักษะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 13(2), 37-57.

บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *พินนาศาสตร*, 12(1), 151-164.

เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, ณัฐวีร์ บุณนาค และ จตุพร บานชื่น. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการการวิจัย : ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 5(1), 150-160.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: ธนาพรส.

สุกฤตา จินดาพร. (2556). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 3(2), 118-133.